

УДК 811.111'25-051

А.С. ОЛЬХОВСЬКА,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та практики перекладу англійської мови
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

КУРС «ЧИННИКИ УСПІШНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЗА ФАХОМ» У СТРУКТУРІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

У статті обґрунтовано засади розробки курсу «Чинники успішного працевлаштування за фахом» з метою вдосконалення фахової підготовки перекладачів. Розкрито мету, структуру та змістове наповнення згаданого курсу. Наведено орієнтовний розподіл матеріалу протягом періоду навчання у розрахунку на навчальний план Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Ключові слова: успішне працевлаштування, фахова підготовка, майбутні перекладачі.

Актуальність проблеми. Значне розширення міжнародного співробітництва, стрімке зростання світової торгівлі, активні інтеграційні процеси та бурхливий розвиток інформаційних технологій спричинили значні зміни у перекладацькій діяльності. Сучасний ринок перекладацьких послуг характеризується постійним зростанням обсягів перекладів, зменшенням часу на їх виконання та зниженням тарифів за виконання перекладу. Перекладати потрібно переважно тексти технічного спрямування, а тому переклад все більше віддаляється від творчого характеру, властивого художньому перекладу, та набуває рис індустрії. Впоратися з такими обсягами перекладу специфічних текстів можливо лише за допомогою використання інформаційних технологій, які пропонують сучасному перекладачеві автоматизацію процесу перекладу та контролю якості. Окрім цього, завдяки розвиткові технологій, сучасний ринок перекладацьких послуг фактично перейшов у віртуальний формат: тексти створюються, перекладаються та функціонують в електронному режимі, а переклад може виконуватися перекладачем у будь-якому куточку земної кулі – жодних обмежень. З іншого боку, розширюється і конкуренція: перекладач має привернути до себе увагу серед величезної кількості подібних фахівців з усього світу – ринок став глобальним [13].

Звичайно ж, усі ці зміни мають безпосередньо відобразитися на фаховій підготовці перекладачів, адже метою професійної освіти має бути перш за все успішне працевлаштування випускників. Нехтуючи цими змінами та не адаптуючи процес навчання з їх урахуванням, ми ризикуємо готувати спеціалістів учорашнього дня. У нових ринкових соціально-економічних умовах розвитку України і сфери перекладацьких послуг професійне навчання перекладачів більше не може обмежуватися лише лінгвістичною підготовкою (вільне володіння мовою тексту оригіналу і тексту перекладу та основами усного і письмового перекладу). Традиційна модель підготовки перекладача змінюється, а на передній план виходять такі складові фахової компетентності, як інструментальна, пошукова та особистісна [7–9]. Саме ці складові відповідають за конкурентоспроможність фахівця на сучасному ринку праці, визначають успіх його самостійного працевлаштування й кар'єрного зростання. Упродовж навчання майбутніх перекладачів слід активно залучати до професійного перекладацького середовища. Досягти цього можна, у тому числі, за допомогою підвищення мотивації до професійної діяльності, ознайомлення з перспективами, які пропонує сучас-

ний ринок перекладацьких послуг, основними тенденціями на ньому, правильною стратегією працевлаштування, оглядом сучасних технологій, які наразі застосовуються перекладачами, та можливостями працевлаштування, які б найкраще відповідали потребам майбутніх фахівців в галузі перекладу. Студенти мають чітко усвідомлювати, чого саме очікує від них потенційний роботодавець та що слід робити, аби відповідати таким очікуванням.

Як бачимо, спектр питань, пов'язаних з працевлаштуванням випускників перекладацьких відділень надзвичайно широкий, а вирішити їх можливо в рамках дисципліни «Чинники успішного працевлаштування за фахом», запровадженій відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України «Про підвищення рівня працевлаштування випускників вищих навчальних закладів» № 1726 від 27.08.2010 р. та листа Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9-89 від 08.02.2012 р. про його виконання.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про те, що на сьогодні вже почали з'являтися перші навчальні посібники зі згаданої дисципліни [10], звичайно, вони є корисними для випускників, однак мають узагальнюючий характер, у той час як майбутніх перекладачів бажано було б ознайомити саме зі специфікою їхньої професії, що свідчить про **актуальність** розробки згаданого курсу.

Мета статті полягає в розкритті структури та змістового наповнення курсу «Чинники успішного працевлаштування за фахом».

Виклад основного матеріалу. Основна мета курсу – ознайомлення студентів з перекладацькою галуззю, тенденціями на сучасному світовому та вітчизняному перекладацькому ринках, вимогами до фахової компетентності перекладача і викладача перекладу та шляхами працевлаштування за фахом.

Програма передбачає проведення лекцій в обсязі 18 аудиторних годин та самостійну роботу студентів з використанням рекомендованої до курсу літератури. Такий поділ подано у розрахунку на навчальний план Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, де на дисципліну «Чинники успішного працевлаштування за фахом» передбачено 36 год, з яких лекцій – 18 год, самостійна робота – 18 год. Якщо в конкретному університеті на цю дисципліну виділяється інша кількість годин, то викладачі можуть самостійно адаптувати поданий план з урахуванням згаданих відмінностей.

Структуру курсу утворюють дев'ять тем. У першій темі («Світовий ринок перекладацьких послуг») розглядається ситуація на сучасному ринку перекладацьких послуг, обґрунтовується важливість та значущість перекладацької діяльності, наводяться дані, що свідчать на користь зростання щорічного обсягу перекладів, а відповідно, й на зростання попиту на перекладачів. Наводяться основні характеристики сучасного ринку перекладацьких послуг, а саме: глобальність, децентралізація, спеціалізація, динамічність, віртуальність, вимогливість.

У другій темі («Вітчизняний ринок перекладацьких послуг») проводиться детальний аналіз української індустрії перекладу, робиться наголос на її поступовому та стабільному розвитку, а також розкриваються основні проблеми, що постають перед учасниками ринку, та шляхи їх вирішення. В цілому, на цей момент ринок перекладацьких послуг в Україні ще далекий від ідеалу, однак все ж таки він демонструє значні позитивні тенденції: з'являються великі гравці (великі перекладацькі агенції), які працюють не лише на вітчизняній, але й на міжнародній арені, перекладацький бізнес поступово набуває структурованості та прозорості, а представники вищих навчальних закладів починають прислухатися до сучасних потреб ринку та прагнуть модернізувати систему освіти [5; 8].

У третій темі («Портрет сучасного перекладача») висвітлюються основні складові (компетенції) професійної перекладацької компетентності. Зокрема переглядається модель перекладацької компетентності та виокремлюються ті її складові, які набувають особливого значення та актуальності, з точки зору представників перекладацької індустрії, які водночас є потенційними роботодавцями для майбутніх випускників. Так, відзначається, що ідеальний перекладач повинен бути відповідальним, мати досвід професійного перекладу, перекладати тексти зі стабільно високою якістю та володіти такими уміннями: перекладати спеціалізовані тексти з однієї або кількох предметних галузей, використовувати засоби автоматизованого перекладу (CAT), самостійно знаходити довідкові матеріали, що можуть допомогти краще зрозуміти вихідний текст [1; 3; 12].

У четвертій темі («Організація сучасної перекладацької компанії») окреслюється структура перекладацької компанії та організація перекладацького процесу в ній. Ця тема є вкрай важливою, адже студенти не мають належного уявлення про перекладацькі компанії та масштаби їхньої діяльності. На сучасному етапі перекладацькі бюро та агенції перетворюються в компанії з надання широкого спектра лінгвістичних послуг, а ринок власне перекладу перетворюється в ринок послуг з лінгвістичної підтримки бізнесу. Беручи до уваги широкий спектр послуг та величезні обсяги роботи, штат просунутої перекладацької компанії включає цілу низку спеціалістів, які, тісно взаємодіючи, працюють на досягнення спільної мети. Окрім досвідчених перекладачів, які володіють різними мовами, до перекладацької команди обов'язково повинні входити [4]: спеціалісти з різних предметних галузей; редактори; спеціалісти з термінології; керівники проектів; спеціалісти з якості; інженери та програмісти (для забезпечення автоматизації процесу перекладу) тощо. Окремим перекладачам і навіть малим перекладацьким агенціям вже не під силу задовольнити стрімко зростаючий попит на якісний та швидкий переклад, для цього потрібен «промисловий» підхід, який передбачає високу культуру організації усіх виробничих процесів та свідоме застосування світових стандартів ефективності та якості [4]. Майбутнє перекладу – за великими компаніями, що працюють на світовому ринку, пропонують широкий спектр послуг та здатні на найвищому рівні виконати замовлення найвибагливішого клієнта.

П'ята тема («Сучасне технічне забезпечення перекладача») присвячена автоматизованим системам, призначеним для раціоналізації та прискорення діяльності перекладача, адже впоратися з викликами сучасності перекладачеві можливо лише за допомогою нових технологій. Саме поняття «автоматизований переклад» – широке та не зовсім точне, воно охоплює цілу низку простих та складних інструментів для перекладу документації та локалізації програмного забезпечення, а також управління перекладацькими проектами [2; 11], зокрема [6]: системи пам'яті перекладів (TM-tools); системи машинного перекладу (MT-tools); електронні словники; термінологічні бази даних та системи управління термінологією; системи повнотекстового пошуку та пошуку за схожістю (конкорданс); системи обробки паралельних текстів; системи управління перекладацькими проектами; текстові процесори; системи перевірки орфографії та граматики; тощо. Розкриваються основні переваги та недоліки використання систем автоматизованого перекладу.

Мета шостої теми («Оцінювання якості перекладів») – ознайомлення з процесом забезпечення та контролю якості перекладу, що є невід'ємною складовою сучасної перекладацької діяльності. Організація процесу управління якістю проектів у найбільш загальному вигляді передбачає визначення вимог до рівня якості на основі загальних галузевих стандартів, стандартів перекладацької компанії, вимог та побажань замовника, особливостей проекту та оцінки очікувань кінцевого споживача (цільової аудиторії). Саме на основі цих вимог розробляються заходи із забезпечення однорідної якості протягом усього проекту, формується загальний опис процесу та його окремих етапів, включаючи дії за непередбачуваних умов [4]. У темі детально описуються етапи забезпечення якості перекладу в перекладацькій компанії, що працює на міжнародному ринку.

Сьома тема («Галузеві стандарти») знайомить студентів із значенням та функціями документів, що регулюють перекладацьку діяльність, та дає деталізований опис основних міжнародних та вітчизняних галузевих стандартів, зокрема: ISO 9001:2008, EN 15038: 2006, ASTM F2575-06, ISO 11669 Translation projects – General guidance, СТТУ АПУ 001-2000 «Кваліфікація та сертифікація перекладачів. Загальні вимоги» та СТТУ АПУ 002-2000 «Послуги з письмового та усного перекладу».

Восьма тема («Процес працевлаштування перекладача») присвячена основним аспектам працевлаштування у перекладацькій компанії, таким як написання резюме, розміщення його на ресурсах з пошуку роботи, а також подальшого заповнення анкети та виконання пробного перекладу в разі проходження резюме. Наводяться основні варіанти працевлаштування перекладача – робота в ролі штатного співробітника перекладацької компанії або відділу з перекладу та робота фрілансером. Детально розкриваються переваги та недоліки кожного з варіантів працевлаштування.

У дев'ятій темі («Професія – викладач перекладу») розкриваються актуальні питання підготовки викладачів перекладу, зокрема наголошується на необхідності спеціальної

підготовки, надається опис компетентності викладача перекладу та її складових, обґрунтовується думка про те, що викладання перекладу – складний та багатосторонній процес, а тому задля досягнення кращого результату навчати студентів у вищому закладі освіти мають викладачі різних категорій.

Після кожної теми наводяться питання для обговорення, завдання для самостійної роботи, а також перелік літератури, яку студенти можуть використовувати під час підготовки до занять і самостійної роботи.

Висновки. Таким чином, розроблений курс забезпечує комплексне ознайомлення студентів з індустрією перекладу, особливостями професії, варіантами працевлаштування за фахом, сучасними вимогами світового та вітчизняного ринків перекладацьких послуг, а також процедурою працевлаштування, включаючи такі кроки, як реєстрація на різноманітних перекладацьких ресурсах, у тому числі з пошуку роботи, правильне оформлення резюме та виконання інших вимог роботодавців. Внаслідок засвоєння вищепереліченої інформації відбувається мотивування студентів до виконання професійної діяльності, оскільки вони дізнаються про цілу низку можливостей та перспективність обраної професії.

Курс призначено передусім для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Переклад». Також він стане у нагоді викладачам, які читають курс «Чинники успішного працевлаштування за фахом», а також усіх, хто цікавиться проблемами фахової підготовки перекладача.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. Основні напрямки покращення підготовки перекладачів на базі ВНЗ / О. Бондаренко, Т. Струк // Зміст підготовки перекладачів та сучасні вимоги професії: наук.-практ. конф., 12 грудня 2014 р.: тези доп. – Дніпропетровськ: Університет Альфреда Нобеля, 2014. – С. 7–14.
2. Виноградова Т. Современные системы автоматизации перевода (Computer-Assisted Translation Tools) и решения SDL Trados [Електронний ресурс] / Т. Виноградова. – Режим доступа: <http://www.tra-service.ru/article>
3. Воробьев В. Современный переводчик [Електронний ресурс] / В. Воробьев. – Режим доступа: <http://voxtran.net/uchebnye-resursy/prezentatsii/sovremenniy-perevodchik>
4. Жомин М. Современные технологии перевода: от кустарного бизнеса к поточному производству [Електронний ресурс] / М. Жомин. – Режим доступа: <http://www.logrus.ru/publications/ru-publications/9.aspx>
5. Зінуква Н.В. Професійна підготовка перекладачів у сучасних умовах: вимоги ринку перекладацьких послуг / Н.В. Зінуква // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. – 2014. – № 2 (8). – С. 42–47.
6. Мысливец А.В. Средства автоматизированного перевода [Електронний ресурс] / А.В. Мысливец. – Режим доступа: <http://www.slideshare.net/comfortgalaxy/ss-34605234>
7. Ольховская А.С. Личностный компонент в структуре переводческой компетентности / А.С. Ольховская // Актуальные вопросы теории и практики перевода. – 2013. – Вып. II. – С. 189–197.
8. Ольховська А.С. Основи професійної майстерності перекладача: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Переклад» (англійська мова)] / А.С. Ольховська. – Харків: Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – 132 с.
9. Ольховська А.С. Пошуковий та інструментальний компоненти особистісної складової фахової компетентності майбутніх перекладачів / А.С. Ольховська // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки. – 2014. – Вип. 128. – С. 462–467.
10. Чинники успішного працевлаштування за фахом: навч. посіб. / колектив авторів [заг. ред. О.І. Драган]. – К.: Кафедра, 2014. – 308 с.
11. Шiba А.В. Використання нових інформаційних технологій у процесі формування професійної компетентності майбутнього перекладача засобами інтерактивних технологій / А.В. Шiba // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – Вип. 28 (81). – С. 356–365.

12. Як готувати готові кадри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=4DT9D9IRAg&list=PL9w6AltRshw5iqADela1xVI-vOitg-rKF&index=13>

13. Translator Training and Modern Market Demands / Olvera Lobo, María-Dolores, Castro-Prieto [et al.] // Perspectives: Studies in Translatology. – 2005. – Vol. 13, № 2. – P. 132–142.

References

1. Bondarenko, O. and Struk, T. (2014), *Osnovni napriamky pokraschennia pidhotovky perekladachiv na bazi VNZ* [the Main directions of improving the training of translators in universities]. *Zmist pidhotovky perekladachiv ta suchasni vymohy profesii: nauk.-prakt. konf.* [Abstracts of scientific-practical conference “The content of the training of translators and modern requirements of the profession”], Alfred Nobel University Publ., Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 7-14.

2. Vinogradova, T. *Sovremennye sistemy avtomatizacii perevoda (Computer-Assisted Translation Tools) i reshenija SDL Trados* [Advanced system of automation of translation (Computer-Assisted Translation Tools) and SDL Trados solutions], available at: <http://www.tra-service.ru/article> (accessed 5 February 2015).

3. Vorob'ev, V. *Sovremennyy perevodchik* [Modern translator], available at: <http://voxtran.net/uchebnye-resursy/prezentatsii/sovremennyi-perevodchik> (accessed 5 February 2015).

4. Zhomin, M. *Sovremennye tehnologii perevoda: ot kustarnogo biznesa k potochnomu proizvodstvu* [Modern translation technology: a craft business to line production], available at: <http://www.logrus.ru/publications/ru-publications/9.aspx> (accessed 5 February 2015).

5. Zinukova, N.V. (2014), *Profesijna pidhotovka perekladachiv u suchasnykh umovakh: vymohy rynku perekladats'kykh posluh* [Training of translators in modern conditions: the requirements of the translation market]. *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu imeni Al'freda Nobelia. Serii: Pedahohika i psykholohiia* [Bulletin of Dnipropetrovsk Alfred Nobel University. Series: Pedagogy and psychology], no. 2 (8), pp. 42-47.

6. Myslivec, A.V. *Sredstva avtomatizirovannogo perevoda* [Computer-aided translation Tools], available at: <http://www.slideshare.net/comfortgalaxy/ss-34605234> (accessed 5 February 2015).

7. Ol'hovskaja, A.S. (2013), *Lichnostnyj komponent v strukture perevodcheskoj kompetentnosti* [Personal component in the structure of translation competence]. *Aktual'nye voprosy teorii i praktiki perevoda* [Current issues of theory and practice of translation], issue. II, pp. 189-197.

9. Ol'khov's'ka, A.S. (2014), *Poshukovyj ta instrumental'nyj komponenty osobystisnoi skladovoi fakhovoi kompetentnosti majbutnikh perekladachiv* [Search and instrumental components of the personal component of professional competence of future translators]. *Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. V. Vynnychenka. Serii: Filolohichni naukym* [Scientific notes of the Kirovograd state pedagogical University. V. Vynnychenko. Series: Philology], issue 128, pp. 462-467.

10. Drahan, O.I. (ed.), (2014), *Chynnyky uspishnoho pratsevlashuvannia za fakhom* [The successful employment by occupation], Kafedra Publ., Kyiv, Ukraine, 308 p.

11. Shyba, A.V. (2013), *Vykorystannia novykh informatsijnykh tekhnolohij u protsesi formuvannia profesijnoi kompetentnosti majbutnoho perekladacha zasobamy interaktyvnykh tekhnolohij* [Use of new information technologies in the process of formation of professional competence of future interpreters by means of interactive technologies]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyschij i zahal'noosvitnij shkolakh* [Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools], issue 28 (81), pp. 356-365.

12. *Yak hotuvaty hotovi kadry* [How to prepare ready frames], available at: <https://www.youtube.com/watch?v=4DT9D9IRAg&list=PL9w6AltRshw5iqADela1xVI-vOitg-rKF&index=13> (accessed 5 February 2015).

13. Olvera Lobo, María-Dolores, Castro-Prieto (2005), *Translator Training and Modern Market Demands*. “Perspectives: Studies in Translatology”, vol. 13, no. 2, pp. 132-142.

В статье рассмотрены основы разработки курса «Факторы успешного трудоустройства по специальности» с целью усовершенствования профессиональной подготовки переводчиков. Раскрыта

цель, структура и содержательное наполнение упомянутого курса. Предоставлено ориентировочное распределение материала в течение периода обучения в расчете на учебный план Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина.

Ключевые слова: успешное трудоустройство, профессиональная подготовка, будущие переводчики.

The article provides the theoretical grounds for the development of the course «Factors of Successful Employment» with the purpose of improving the vocational training of the translators. It describes the aim, structure and content of the aforementioned course. It also presents the possible distribution of the material within the period of teaching in accordance with the syllabus of V.N. Karazin Kharkiv National University.

Key words: successful employment, vocational training, the would-be translators.

Одержано 25.02.2015.